

Lær av Pariserkommunen!

Nå i 2021 er det 150 år siden Pariserkommunen. Den 18. mars 1871 begynte opprøret hvor proletariatet for første gang i historien tok makta og etablerte sin regjering. 28. mars trådte kommunens ledelse sammen, og den franske regjeringen, støttet av prøyssiske tropper gjenerobret Paris i løpet av den "blodige uke" 21.–28. mai samme år.

Les også:

[Joint International Declaration: Raise the red flag of the Paris Commune as a weapon of combat!](#)

Kampene i Paris denne blodige uka bølget fra kvartal for kvartal. Titusener ble drept under og etter kampene. Atter titusener ble arrestert, og blant annet ble over 7000 mennesker deportert med tvang til den franske kolonien Ny Caledonia. Likevel må Pariserkommunen minnes med ordene til Karl Marx:

“Det arbeidende folks Paris med sin Kommune vil til evig tid bli feiret som den ærerike forløperen for et nytt samfunn. Dens martyrer bar erobret seg plass i det arbeidende folks store hjerte.”

Karl Marx og Friedrich Engels trakk banebrytende konklusjoner fra sine studier av Pariserkommunen, og på grunnlag av dette utviklet de teorien om proletariatets diktatur. Lenin skriver utførlig om dette i verket *Staten og revolusjonen*, som ble utarbeidet og publisert samme år som den store oktoberrevolusjonen. Forståelsen av kommunen var således avgjørende for utviklingen av den russiske revolusjonen og sovjetmakten.

Lenin refererer her til Engels og at han på grunnlag av Pariserkommunen viste at når proletariatet griper statsmakta

så avskaffer det i samme øyeblikk "staten som stat", ved at proletariatet knuser den gamle borgerlige staten og etablerer den nye staten som er "proletariatet organisert som herskende klasse". Gjennom den sosialistiske utviklinga til kommunisme, vil denne proletariske staten, som Lenin også kaller en "halvstat", gradvis visne hen og oppløses "som stat" i det klasseløse kommunistiske samfunnet.

Lenin skriver videre at Marx advarte Paris-arbeiderne i 1870 om å gjøre opprør for tidlig, men når revolusjonen var et faktum hilste han den entusiastisk og bruker her formuleringen om at proletariatet med sine geværer "stormet himmelen" disse vårdagene i 1871. På bakgrunn av Pariserkommunen gjorde Marx og Engels de eneste rettelsene til *Det kommunistiske manifest*, noe som understreker viktigheten av kommunen.

Lenin skriver at den store prinsipielle og grunnleggende oppdagelsen Marx og Engels gjorde på grunnlag av Pariserkommunen, var at proletariatet ikke bare kan overta den gamle statsmakten, men må knuse denne og sette sitt eget proletardiktatur i dens plass.

Når vi skuer tilbake på de mer enn 100 årene som er gått siden Lenin skrev den nevnte boka, er det også iøynefallende at Lenin trekker fram Marx og Engels fokus på den nødvendige klassealliansen mellom proletariatet og bøndene. Dette får strategisk vekt når man ser bolsjevikenes linje for en arbeider-bonde-regjering i Russland, og Maos linje for nydemokrati i Kina.

Lenin skriver at i Europa i 1871 var ikke proletariatet i flertall i noe europeisk land, og at en folkerevolusjon derfor måtte favne også bøndene. Han skriver at disse to klassene utgjorde folket, og at de begge ble undertrykket av de gamle statene. Han presiserer at det er de fleste, og ikke alle, bøndene som har mest å tjene på å bryte i stykker den gamle staten. Han tar til orde for en allianse mellom proletariatet og fattigbøndene, og sier at uten denne alliansen vil den

sosialistiske omdanninga være umulig. Han skriver også at Pariserkommunen var i ferd med å arbeide seg fram til en slik allianse, men at de ikke lyktes på grunn av både indre og ytre forhold.

Interessant nok nevner han også småborgerskapet i denne forbindelsen, og man må tolke det som en klar forståelse om at deler av dette vil, og må, allieres med proletariatet gjennom revolusjonens utvikling. Videre beskriver Lenin hva slags statsmakt proletariatet etablerer, hvordan denne avskaffer parlamentarismen og stiller den arbeidende forsamlingen i dets sted. Hvordan kommunen innførte prinsippet om at representanter kan kalles tilbake, et prinsipp sovjetstaten også innførte, og han siterer Engels sammenstøt med anarkistene, hvor de sistnevnte mente kommunen var for autoritær og Engels tvert om kritiserte den for å ikke være autoritær nok:

“En revolusjon er utvilsomt den mest autoritære ting som fins. Den er den handling som en del av befolkningen med geværer, bajonetter og kanoner – altså med de mest tenkelig autoritære midler -tvinger sin vilje på en annen del med. Og hvis det ikke vil ha kjempet forgjeves må det seierrike parti gi sitt herredømme varighet med den skrekk som deres våpen inngir de reaksjonære. Hadde Pariser-kommunene bestått bare en eneste dag hvis den ikke hadde betjent seg av det væpnede folks autoritet overfor borgerskapet? Kan en ikke tvert om klandre den for at den ikke betjente seg av den i tilstrekkelig omfattende grad?” (Engels, *Om autoriteten*)

I dag erklærer verdens maoister at de er de sanne arvtakerne av Pariserkommunen. Kampen for å sette maoismen i ledelsen for verdensrevolusjonen pågår iherdig, og de fire folkekrigene, ledet av maoistiske kommunistiske partier, viser for all verden at dette er sannheten. Den proletariske revolusjonen materialiseres under maoistisk ledelse, og ingen andre steder. Som i Paris 1871 vil proletariatet vinne makten med geværet, og de 150 år som er gått har modnet klassen, gjort den

ufattelig mye større og sterkere, og utrustet den med en uovervinnelig ideologi, marxismen-leninismen-maoismen, og sin egen militærteori: folkekrigen. Den proletariske verdensrevolusjonen som ble påbegynt i 1871, går mot sin siste og avgjørende fase, hvor proletariatet og dets allierte på ny reiser seg, denne gangen for å feie imperialismen vekk fra jordas overflate for alltid. Gnisten de parisiske arbeiderne nøret opp under til ild, har blitt en uslokkelig fakkel, som igjen og igjen har satt byer, landsbygder, land og verdensdeler i brann. Flammen slukket aldri, og den vil heller aldri slukkes, fordi den lever i folkemassenes kamp og i den kommunistiske bevegelsen.

Vi oppfordrer lesere til å studere *Staten og revolusjonen*, samt den kinesiske erklæringen fra 1971, som markerer 100-årsjubileet og årets maoistiske erklæring til 150-årsjubileet. Lenker til disse finner man helt til slutt her i denne artikkelen. Men først kan man lese kapittel 10 fra det indiske grunnkurset i marxisme-leninisme-maoisme, om lærdommene fra Pariserkommunen, hvor man også får en kort gjennomgang av hendelsene i Paris denne våren, hvor det parisiske proletariatet for alltid skrev seg inn i den store historien om proletariatets heltemodige kamp, og hvor de initierte den proletariske verdensrevolusjonens første fase, fra 1871 til slutten av andre verdenskrig.

Les også:

[18. mars: Pariserkommunen 150-år!](#)

Kapittel 10 av indisk grunnkurs i marxisme-leninisme-maoisme:

Lærdommene fra Pariserkommunen

Pariserkommunen var den første gangen i historia arbeiderklassen tok makta og forsøkte å få på plass sitt eget styre og ble knust i løpet av 72 dager. Likevel var

erfaringene derfra av verdenshistorisk betydning. Gjennom sin korte eksistens hadde den bidratt med et glimt av det nye samfunnet. Gjennom gode eksempel så vel som feil skaffet den umiddelbart anvendelige lærdommer for arbeiderklassen i verden. Marx, som leder av den 1. Internasjonale, oppsummerte lærdommene fra denne store hendelsen for den internasjonale arbeiderklassen.

Den fransk-tyske krigen fra 1870-71 var bakgrunnen for Pariserkommunen. Den startet i juli 1870 da den reaksjonære franske keiseren Napoleon III beordret et angrep på Preussen (som sammen med andre mindre provinser ble Tyskland i januar 1871) fordi han feilaktig trodde prøysserne var svake. Arméene hans ble raskt slått og Napoleon III overga seg og ble tatt til fange av prøysserne i september 1870. Overgivelsen til Napoleon III ble etterfulgt av dannelsen av en republikk ledet av politikeren Thiers. Thiers signerte en fredsavtale med tyskerne i mars 1871.

Men Paris, som hadde vært omringet av prøysserne siden september 1870, overga seg ikke til Thiers. Byen var kontrollert av Heimevernet i Paris som hovedsakelig besto av arbeidere. 18. mars 1871 sendte Thiers hæren sin for å avvæpne Heimevernet. Folk gjorde opprør og to generaler i den franske hæren ble skutt og drept og hæren ble tvunget til retrett. Makta hadde gått over i hendene på Heimevernet, som i løpet av ei uke, holdt valg og satte ned et råd bestående av 92 medlemmer. Rådet, som hadde et stort antall arbeidere, ble den nye øverste myndigheten i byen. Det introduserte flere progressive tiltak for organisering av det sosiale livet og byadministrasjonen og hadde derfor støtte fra hele det arbeidende folket. Likevel var Pariserkommunen en regjering under konstante angrep. I frykt for styrken til arbeiderklassen, slo de tyske og franske undertrykkerne seg sammen for å knuse kommunen. Tyskland hjalp til og med Thiers regjering direkte ved å løslate en stor del av den franske hæren som hadde overgitt seg og blitt tatt til fange i 1870.

Thiers-regjeringen styrket seg med forsterkninger og satte i gang en fullskala kampanje for å erobre Paris.

Arbeiderne kjempet tappert men var ikke noe hinder for den velutstyrte yrkeshæren. Etter mange dagers heroisk kamp, som endte med tusener av martyrer, ble kommunen knust 28. mai 1871. Selv etter overtakelsen ble mer enn 30,000 kommunarder slaktet ned med kaldt blod. Over 45,000 ble stilt for krigsrett, mange av disse ble henrettet og andre sendt i fengsel eller eksil. Det var som om borgerskapet hadde bestemt seg for å gi arbeiderne en lærepenge de aldri ville glemme, i tilfelle de noen gang skulle drømme om å ta makta igjen.

Den første internasjonale var på høyden av folkelig oppslutning under den fransk-prøyssiske krigen og Pariserkommunen. Den hadde en stor kjempende organisering blant arbeiderne og ga jevnlig råd i politiske spørsmål. Da den fransk-prøyssiske krigen brøt ut ga Marx straks ut et dokument på vegne av det øverste rådet til den første internasjonale. Dette dokumentet er et av de første om marxismens taktiske prinsipper om krig. Han agiterte for internasjonal solidaritet blant arbeiderne mens han ga herskerne i både Frankrike og Preussen skylda for krigen. På grunn av propagandaen fra internasjonale fantes det en sterk internasjonalistisk ånd blant både tyske og franske arbeidere. Bebel og Liebknecht, to parlamentsmedlemmer og ledere av arbeiderpartiet i Tyskland, og marxistiske medlemmer av internasjonale, ble faktisk fengsla av den prøyssiske regjeringen for å stemme mot krigsbevilgninger i parlamentet.

I begynnelsen av krigen karakteriserte Marx den som en forsvarskrig på vegne av Tyskland på grunn av den reaksjonære karakteren til det aggressive regimet til Napoleon III. Han forutså likevel at denne reaksjonære herskeren ville falle. Da dette skjedde ga Marx med det samme ut et dokument som oppfordra de tyske arbeiderne til å gå mot det som nå hadde blitt en tysk erobningskrig. Han ba om fred med Frankrike og anerkjennelse av den nylig grunnlagte republikken. Han

karakteriserte republikken som ledet av finansaristokratiet og storborgerskapet. Likevel mente han det ville være for tidlig å forsøke å kaste republikken og danne en arbeiderregjering. Faktisk gikk Marx til slutt imot ethvert opprørsforsøk i Paris. Dette fordi den tyske fienden alt hadde omringet Paris og det var få sjanser for at et opprør ville vare under slike omstendigheter.

På tross av rådene fra Marx forsøkte aktivister fra ulike anarkistiske og konspiratoriske strømninger, som hadde noe støtte i Paris, flere ganger å organisere et opprør. Da opprøret faktisk skjedde erklærte Marx full militant støtte til kommunen, til tross for at han opprinnelig var mot å gjøre opprør i denne situasjonen. Han anerkjente straks den historiske betydningen den hadde og sendte hundrevis av brev verden over for å prøve å bygge støtte. Gjennom budbringere holdt han kontakt med kommunardene og sendte råd til medlemmer av internasjonale i kommunen. Etter å ha rådspurt seg med Engels, som var ekspert på militære spørsmål, sendte han også råd om det militære forsvaret av kommunen. Til tross for at kommunen ble ledet av medlemmer av andre grupper og strømninger, prøvde marxistene i kommunen alt de kunne for å styrke aktiviteten og forsvaret. Etter kommunen sitt nederlag, var internasjonale den fremste organisasjonen som skaffet beskyttelse og hjelp til å skaffe arbeid til kommunardene som måtte flykte fra de brutale represaliene til det franske borgerskapet.

Marx, som med det samme hyllet kommunen som en hendelse med svært historisk betydning, gjorde en grundig analyse der han prøvde å trekke lærdommer fra erfaringene. Dette arbeidet, "Borgerkrigen i Frankrike", ble skrevet mens kommunen eksisterte men kunne ikke utgis før to dager etter den hadde falt. Det tjente til å propagandere for det den hadde oppnådd og utvikle den riktige tilnærmingen til kommunen blant revolusjonære og arbeidere verden over.

Marx satte først fokus på de store positive og revolusjonære

tiltaka kommunen hadde tatt, som han presenterte som utviklinga av det nye samfunnet. Han utpekte de store politiske beslutningene som delinga av kirke og stat, avviklinga av subsidier til kirka, erstatning av den stående hæren med en folkemilits, valg og kontroll av alle dommere og magistratet, lønnstak for alle embetsmenn og å gjøre dem strengt ansvarlig overfor velgerne, osv. De fremste sosioøkonomiske tiltaka var gratis allmennutdanning, fjerning av nattarbeidet i bakeriene, annullering av bøter pålagt av arbeidskjøpere ved verksteder, stenging av panthandlere, overtakelse av nedlagte verksteder som skulle drives av arbeiderkooperativer for å støtte de arbeidsløse, fungerende hus og bistand til gjeldsslaver. Alle tiltaka nevnt over viser at det ikke var noen klar ledelse av kommunen, alle bestemmelsene var merka av at det var handlingene til arbeiderklassen. Til tross for at den hele tiden kjempet desperat for å overleve, ga kommunen det første glimtet av hva slags samfunn den kommende arbeiderrevolusjonen ville bringe. Den ga den første erfaringen med statsmakt i hendene på arbeiderne – det Marx and Engels kalte proletariatets diktatur.

Kommunen bidro også med de mest verdifulle lærdommene for den framtidige kampen til arbeiderklassen gjennom svakhetene sine. Marx pekte på disse. En alvorlig svakhet med kommunen var mangelen på klar og sentralisert ledelse fra et [eneste] arbeiderparti. Ut i fra dette konkluderte Marx med at ledelse fra et sterkt, klarsynt og disiplinert arbeiderparti var helt nødvendig for at revolusjonen skulle seire. Det andre poenget Marx vektla gjentatte ganger var nødvendigheten av å knuse det gamle statsapparatet. For å bygge den nye arbeiderstaten var det ikke mulig å basere seg på det gamle statsapparatet til borgerskapet med embetsmenn som var fast bestemt på å bevare den gamle sosiale ordenen. For å bygge arbeiderstaten måtte en først knuse det gamle statsapparatet og avsette de høyere embetsmennene som fulgte med det.

I tida med reaksjon og undertrykking i kjølvannet av kommunen, var det stor forvirring blant de revolusjonære kreftene om hvordan erfaringene skulle brukes og hvordan trekke de riktige slutningene. Anarkistene, som i store antall hadde deltatt i kommunen, var særlig på defensiven. Marx sine analyser ga en entydig stilling som ryddet opp i forvirringen. Marx hjalp også til med propaganda for den riktige forståelsen av Kommunen verden over. I etterkant fremstilte borgerskapet Marx som den reelle lederen av kommunen og han ble derfor til og med intervjuet av verdenspressen. Gjennom disse intervjuene kunne han legge fram det riktige standpunktet i flere land. Marxismen ga igjen de riktige svarene.

Referanser

[Pariskommunen](#) (Store norske leksikon)

[Staten og revolusjonen](#) (Lenin)

[Om autoriteten](#) (Engels)

[18. mars: Pariserkommunen 150-år!](#) (Til minne om Pariserkommunens hundreårsdag)

[Joint International Declaration: Raise the red flag of the Paris Commune as a weapon of combat!](#) (Til 150-årsdagen for Pariserkommunen)